

РОЗДІЛ 2. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН: НОВІТНІ ПІДХОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 37.036

Лісунова Л. В.

ЕСТЕТИКО-МЕНТАЛЬНІ АСПЕКТИ ТРАДИЦІЙНОЇ СИМВОЛІКИ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ОРНАМЕНТИКИ У ФОРМУВАННІ ЕСТЕТИЧНОГО СПРИЙНЯТТЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

В статті розглядаються особливості естетичних та ментальних аспектів традиційної символіки української народної орнаментики і їх значення у формуванні естетичного сприйняття майбутніх вчителів образотворчого мистецтва. Орнаментика в традиційній культурі відіграла надзвичайно важливу роль, зберігаючи в собі інформацію про далеке минуле, про зародження і розвиток в історичному зрізі нашого народу, про зв'язок з природою рідного краю.

Ключові слова: естетичне сприйняття, майбутні вчителі образотворчого мистецтва, традиційна символіка української народної орнаментики, естетико-ментальні аспекти.

Збереження та відтворення національної самобутності українського народу в сучасних умовах глобалізації економічного, політичного, культурного життя людства, поступового входження України до європейського соціокультурного простору надзвичайно гостро ставлять проблему визначення нових пріоритетів і напрямків освітньої галузі.

В указі «Про заходи щодо відродження традиційного народного мистецтва та народних художніх промислів в Україні» 2013р. визначені пріоритетні напрямки: відродження та розвиток української національної культури і традиційного мистецтва, модернізація художньої освіти у світлі інтеграційних процесів входження України до європейського освітнього простору. Важливим вектором розвитку сучасної педагогічної науки є ґрунтовне дослідження особливостей фахової підготовки майбутніх вчителів в контексті формування у них естетичного сприйняття стосовно використання української народної орнаментики.

На думку І. Зязюна, фахова підготовка вчителя охоплює ряд компонентів: аксіологічний, культуротворчий, загальнокультурний, а також цінності й традиції національної культури та процеси діяльності щодо їх збереження, відродження, відтворення [3].

Уявлення про культуру формуються у людини через національний образ світу як один із варіантів єдиної світової цивілізації, єдиного історичного процесу. Тому осягнення культури, її впливу на естетичне сприйняття особистості можливе тільки за умови глибокого знання історико-етнічного коріння нації; особистість несе в собі національне саме у формі засвоєння національної культури. Історія опредметнення естетичного в традиції – постійний відбір народом кращих творів свого мистецтва. Причому ці твори, увійшовши в традицію, не залишаються незмінними, вони шліфуються від покоління до покоління в напрямку найбільш повної відповідності їх тим почуттям, зовнішньою формою вираження яких вони є [1].

Сучасні умови відродження українського мистецтва вимагають нових підходів до вивчення і сприйняття безцінного духовного надбання народу – традиційної символіки української народної орнаментики майбутніми вчителями образотворчого мистецтва. А саме: розкриття засобами декоративного мистецтва естетизму та ментальності українського народу як невичерпного джерела творчого потенціалу особистості. Інтерес сучасних митців до української народної орнаментики нерідко супроводжується поверховим трактуванням і інтерпретацією її символіки і як результат – механічне копіювання мотивів народного мистецтва без глибокого дослідження його витоків, традицій і еволюції, зв'язку з фольклорною культурою, з любов'ю українців до природи рідного краю на ментальному рівні.

Пріоритетні завдання сучасної мистецької освіти розглядалися у працях І.Зязюна, С.Коновець, М.Лейзерова, Л.Масол, Н.Миропольської, О.Отич, О.Рудницької, О.Щолокової,

О.Шевнюк, Г.Шевченко, та ін. На першочергове значення та творче використання творів декоративно-прикладного мистецтва в освітньому процесі наголошено у наукових працях художників-педагогів Є.Антоновича, М.Кириченка, М.Резніченка, В.Стрілець, Н.Авер'янової, Т.Саєнко та ін.

На важливе значення символіки української народної орнаментики звертали увагу в своїх роботах Ф. Вовк, М. Драгоманов, В. Косач (альбом «Український народний орнамент» 1876), П. Литвинова (альбом «Южно-русский орнамент» 1878, Київ) другий випуск альбому «Южно-русский орнамент» 1902, Харків), Ф. Ржегоржа (журнал «Цайшріфт фюр етнолог» 1894), Е. Біняшевський «Українські писанки» 1969, Київ), П. Маркович «Українські писанки східної Словаччини» 1972.

Вишивці присвячені праці І. Мотейко «Український народний одяг», О. Гасюка «Художнє вишивання», Т. Островської «Стародавні українські вишивки», де говориться, щоб читати народні візерунки-символи, не досить уміти вишивати чи писати писанки. Для цього потрібні знання з історії, філософії, фольклору та етнографії.

Роботи В. Василенка, Ю. Лащука, О. Найдена, Л. Орел, В. Щербаківського, М. Юр присвячені художній специфіці декоративних розписів як особливого виду декоративного мистецтва.

Незважаючи на те, що в останні роки науковий інтерес до досліджень цієї проблеми не зменшується, необхідно визнати, що фундаментальних праць, які розкривають питання естетичного сприйняття декоративного мистецтва і перш за все традиційної символіки української народної орнаментики в світлі теоретичного осмислення естетизму та українського менталітету і його основних аспектів, таких, наприклад, як зв'язок з природою, поезією, пісенністю, чутливістю, сентиментальністю, образотворчістю поки що мало.

Метою пропонованої статті визначено дослідження естетико-ментальних аспектів традиційної символіки української народної орнаментики у формуванні естетичного сприйняття майбутніх вчителів образотворчого мистецтва.

Залучення студентів до художнього розвитку в царині національного мистецтва сприяє визначенню конкретики викладання фахових дисциплін: «Українського розпису», «Шкільного курсу образотворчого мистецтва та методики його викладання», «Шкільного курсу художньої праці та методики його викладання», «Методики ДПМ у школі» а саме: визначення національних зразків образотворчого мистецтва центральною ланкою навчальної діяльності, першочергове, на рівні ментального усвідомлення, вивчення досвіду вітчизняних майстрів у галузі образотворчого мистецтва. Загальнолюдські цінності й національна самобутність – умови загальносвітового визнання твору мистецтва.

Узагальнюючи результати досліджень української ментальності в працях Г.Сковороди, М.Липинського, Р.Додонова, П.Юркевича, О. Кульчицького, А.Сошникова, В. Храмова та ін., де перш за все звертається увага на її емоційно-почуттєвий характер та кордоцентричність, можна виділити такі головні ознаки української ментальності:

- антеїзм як духовний зв'язок українців з оточуючим середовищем;
- особливо значуще становище жінки, зокрема жінки-матері; „Україна – мати”, „ненька-Україна”, що виражає характер патріотизму як відданість дітей матері.

Досліджуючи значення традиційної символіки української народної орнаментики у формуванні естетичного сприйняття майбутніх вчителів образотворчого мистецтва у процесі вивчення художньо-графічних дисциплін варто зазначити, що орнаментика в традиційній культурі відігравала надзвичайно важливу роль, зберігаючи в собі інформацію про далеке минуле, про зародження і розвиток в історичному зрізі нашого народу, зв'язок з культурою та природою рідного краю.

Любов українців до природи рідного краю була охарактеризована багатьма дослідниками українського менталітету як антеїзм. Також як і у Антея сила українців, повнота життя, справжнє буття та щастя – у постійних та найщиріших зв'язках з Землею, яку він обробляв, не за поневоленням, а за покликанням [2]. Завдяки квітучій природі в українській душі споконвічно живе поетичний пісенний ліризм: він знову народжується і розквітає, або ж сумує, страждає. В народних уявленнях сам Край -Україна - це споконвічна

Хата, Матір, Вітчизна [5]. Українська культура за географічним вектором тісно пов'язана з європейською культурою. Тому в українській національній культурі і насамперед в традиційній символіці української народної орнаментики чітко простежуються європейські впливи. Від знакових систем трипільського розпису, які успадковувала генетична пам'ять українців і в яких заховані основи нашого народного світогляду (VI-III тис. до н.е. (за М. Відейком), від антів і волинян VI ст., крізь княжу добу, крізь козаччину і аж до XX ст. уберіг наш народ на перехрестях історичних доріг зв'язок пам'яті етносу, фольклорності світосприймання, наближеності до рідної природи і художньої завершеності народного мистецтва.

Християнство принесло із собою в Україну нову культуру, звану візантійською. Ці впливи знайшли в Україні сприятливе підґрунтя для створення розкішних орнаментів, в яких яскраво втілились мотиви рідної природи (Софія Київська (XI), Онуфріївська церква в с.Лаврові та церква Святого Духа в с. Потеличах на Львівщині (XVI ст.), церква Воздвиження та Святого Юрія в Дрогобичі, Троїцький собор Густинського монастиря на Слобожанщині (XVII), настінні розписи на стінах Троїцької надбрамної церкви Київсько – Печерської лаври). Селянські настінні розписи, на відміну від класицистичних, створювались в умовах наближеності життя селян до природи, залежності від характеру їх трудової діяльності і взагалі способу життя, від річних природних циклів, відбилися в особливостях функціонування селянських розписів, які були ніби провісниками пробудження природи, відродження її творчих сил ранньою весною і радості закінчення збирання врожаю восени [6].

Формування естетичного сприйняття майбутніх вчителів образотворчого мистецтва традиційної символіки української народної орнаментики при вивченні писанкарства буде проходити ефективніше через організацію занять на пленері. Такий підхід сприятиме розвитку емоційно-почуттєвої складової естетичного сприйняття природних об'єктів – аналогів символіки писанки, а також більш активному проходженню процесу «співтворчості» особистості, в якому майбутній вчитель не тільки відтворює естетико-художній зміст і форму писанки, але, за висловлюванням О.Н. Органової, інтерпретує і стає співавтором художніх образів, що виникають в його свідомості. Такі заняття сприятимуть розумінню студентами духовного зв'язку українців з оточуючим середовищем. Найдавніший вид українського народного розпису писанкарство, як інші витвори народного мистецтва, збирано в собі велику кількість творів образно-символічного змісту з символіко-ритмічною побудовою **геометричних**: зображення «сонця» у вигляді кола з промінням, «трикветру», «чотиринігу», восьмираменної зірки («ружі», «павуків», «рукавів» (Київщина, Покуття, Волинь), зображення «церкви» (Гуцульщина); **рослинних**: «дубового листя», «ружі», «тюльпана» (Наддніпрянина), «листя калини», «явора», «сосонки» (Слобожанщини), «винограду» (Поділля) мотиву «Світового дерева», «Вазону» (Київщина, Поділля) та **зооморфних**: «козликів», «пташок», «рибок» (Поділля), «коня», «оленя» (Гуцульщина), «ластівки», «павича», «голуба», «півня» (Полісся), «бджоли», «паука», «метелика» (Курщина), символічних елементів зображень тварин: «заячих вух», «курячих лапок», «вовчих зубів», «ведмежих лап»(Київщина, Полтавщина) - орнаментів усього народного мистецтва українців.

Традиційна символіка української народної орнаментики – одна із складових світової культури, але містить у собі й характерні тільки для неї способи естетичного сприйняття, виходячи з власних педагогічних традицій. Більшість із цих способів ефективні лише у відповідних національно-культурних умовах, де вони були народжені й органічно увійшли в естетико-виховну систему нації, тобто послідовне дотримання принципів культуровідповідності і природовідповідності. Це стосується і найулюбленішого символу української народної орнаментики «Вазону», або мотиву «Світового дерева» («Дерева життя»). У наукових дослідженнях О.Найдена, М.А.Кириченко [4], О.Фисуна відзначається, що починаючи з трипілья, майже в усіх видах розписів останніх десятиліть XIX –першій третині XXст. в різних областях України створювались орнаменти, в яких міфопоетична уява Космосу вбачалася єдиною і неподільною, і зображувалась у розписах тривимірною,

трискладовою, триярусною, частіше за все як найпоширеніший мотив «Вазон», або як мотив «Світового дерева» («Дерева життя»). В.Щербаківський у своїх дослідженнях звернув увагу на мотиви «Світового дерева» на розписах спинок саней. [7]

Почуттєво-емоційна сторона естетичного сприйняття дійсності, емоційна реакція є «стрижнем» естетичного сприйняття. На думку Баранової Н.М., здатність естетичного бути виявом множинності станів чуттєвого самоздійснення людини, охоплювати всі форми відношення її до світу репрезентує естетичне не тільки як категорію, але і як чуттєве вираження співбуття людини і світу. Якраз в естетичному сприйнятті петриківського розпису найсильніше виявляється як ментальний аспект – відношення до рідної природи, так і естетичний аспект – сильні почуттєво-емоційні переживання. На думку О.С.Данченко, у петриківських майстрів на противагу подільським розписам з їхньою графічністю, стриманою гамою, панують образи, нав'язані пісенним фольклором і виражені мовою квітів, листя, плодів, птахів.

Формування естетичного сприйняття майбутніх вчителів образотворчого мистецтва традиційної символіки петриківської орнаментики підсилюється за умови проведення інтегрованих занять, які сприяють розумінню художнього твору як частини духовної культури і культурної традиції, коли встановлення міжпредметних зв'язків між навчальними предметами і творами мистецтва, допомагає усвідомлювати процес створення художнього образу митцем. Наприклад, естетичне світосприйняття природи і сприйняття багатого фольклорного надбання: українських пісень, колядок, казок, гумору лежить в основі майстерності петриківських майстринь.

Найбільш часто зустрічаються в композиціях петриківських майстрів і в творах усної народної творчості такі образи рослин і тварин:

Петриківський розпис	Усна народна творчість
Вишня Ф.Панко «Легенда про Петриківську вишню»	«Ой ти, вишня солодкувата, Чого ти довго в полі стоїш?»
Калина Т.Пата «Калина»	«Де ти, калино, росла, Що ти така виросла?»
Рожа-троянда П.Хома «Вінок»	«Ой ходила та Наталка по городі Та садила рожу – квітку за собою.»

Дослідження процесів естетичного сприйняття творів декоративно-прикладного мистецтва дозволяє простежити глибокий філософський зв'язок естетичних і ментальних аспектів цього процесу. Так, неповторні твори народної художниці України Марії Приймаченко - це творче осмислення традиційної символіки української народної орнаментики, де, на думку М.А.Кириченка, поєднані традиції народного мистецтва з могутнім індивідуальним образотворством, а результат сприйняття цих творів - ніби згусток емоційних дитячих вражень і від рідної природи, і від медяників, що робилися у вигляді фантастичних звірів, і від настінних хатніх розписів, старовинних вишивок, тканин, вибійки, і від пісень, від казок, легенд.

Особливості сприйняття творів народної художниці України Катерини Білокур, справжнього віртуоза в зображенні рідної природи, яка в своїх листах писала: «І я на матір природу дивилась і в неї, багатої на фарби, тони й півтони, училася. Там цвіте квіточка синя, а там – жовта й червона, там кущик травиці, гілка калини схилилась, І я передавала на свої картини – і теж виходило чудово!», полягає в неповторності декоративного станкового живопису і в творчому осмисленні української традиційної народної орнаментики.

Формування естетичного сприйняття майбутніх вчителів образотворчого мистецтва в процесі вивчення художньо-графічних дисциплін ґрунтується також на такій ментальній рисі українського філософського світогляду як особливо значуще становище жінки, зокрема жінки-матері: «Україна-Мати», «Ненька-Україна», що виражає характер патріотизму як відданості дітей матері.

Для українського колективного безсвідомого, на думку А.Кульчицького, характерним є архетип «доброї», «ласкавої», «плодючої» Землі. «Не випускайте землі з рук, тримайтеся

міцно за неї: вона єдина вас не зрадить», – вчили селяни своїх дітей . Повага ця часто доходила до обожнювання: «Клянусь землею». Тому досить важливим у формуванні ментальних установок українців був архетип Богині-Матері. Він став основою етнічної домінанти українського національного характеру. Архетип Матері позбавляє світогляд українців агресивної активності [8]. Еволюція образу – архетипу починаючи від «Великої Матері-Землі» до Богоматері-Оранти знайшла відображення в образі Берегині. В народі з Берегинею стали ототожнювати жінку, «яка берегла і підтримувала домашнє вогнище, була покровом усій рідні».

Як зазначила Т.Кара-Васильєва, вивчаючи орнаменти рушників, відчуваєш, що вони вражають ритмічною красою узорів і якоюсь таємничою, майже магичною силою, що йде від них. Жіноча постать з двома птахами в руках - мотив, що зберігся в найдавніших рушниках Поділля та Полтавщини. На подільському – обабіч фантастичні птахи, на полтавському - фантастичні істоти, що скидаються на оленів. Можливо, це зображення рожаницького божества родючості, культ якого сягає давніх міфологічних уявлень про небесних володарів світу. Звернення до рожаниці було подвійне. З одного боку - подяка за врожай, з іншого - прохання допомогти при пологах. Зображення двох птахів - то далекий відгук магичної жертви, що приносили мисливці небесним божествам. Час осіннього свята врожаю припадає на давнє свято "Рожаниць". По боках Богині — вишиті фантастичні істоти, можливо, олені, які дуже змінилися у довготривалій традиції, їх зображення відбиває давнє міфологічне уявлення про небесних оленів, то відгук міфу мисливців.

На багатьох рушниках із Кролевця (XVIII-XIX ст.) виткана триярусна Богиня–Берегиня. Чотири-семимірними ромбами витрактуюється родюча сила її космічної енергії. На подільських рушниках (Клембівка, Вінниччина) збереглися найдавніші космогонічні узорі образу «дерево життя –квітка крин». В вишивках, килимарстві, писанках, металі (мосяжництві), глині –мисках, кахлях можна бачити парних оленів, які надійно стережуть Світове Дерево. Поєднання жіночого зображення із ромбом чи хрестом поліваріантне, часто спостерігаємо в вишивках. У збірці декоративних тканин Тарнавського бачимо Богиню-Берегиню у вигляді жінки з піднятими догори руками, обличчя якої нагадує ромб із хрестом.

Дослідник первісних культур професор В.М. Даниленко відзначає, що Земля – велика праматір усього сущого в природі. Він ретельно вивчав і навів малюнки орнаменту писанок з зображенням Великої Матері–Берегині. А у Києві в Музеї І.Гончара є писанка з рідкісним зображенням чотирирукої Берегині, яка включає і поєднує в собі два символи: «хрест» і «ромб».

Підсумовуючи викладене, можна відмітити, що естетико-ментальні аспекти традиційної символіки української народної орнаментики є найважливішими у формуванні естетичного сприйняття майбутніх вчителів образотворчого мистецтва. Українська традиційна народна орнаментика є яскравим, самобутнім і неповторним явищем національної і світової культури. Дивоцвіт української народної орнаментики – філософське осмислення образу вічного народження, вмирання і відтворення, уявлення про мудрий животворний початок рідної української природи, українського пісенно – поетичного фольклору. Народний майстер є носієм традицій своєї культури, відображає прадавній досвід свого народу, творить згідно свого естетично – ментального бачення світу, яке проявляється в антеїзмі (любові до рідної природи) і в особливо значущому становищі жінки, зокрема жінки-матері.

Мотиви із зображенням одного із основних образів українського народного мислення – образу – архетипу Матері-Берегині, яка увібрала в себе еволюцію від трипільської Великої Матері-Богині до християнської Богородиці Марії Оранти знайшли відображення в усіх видах декоративно-прикладного мистецтва України. Яскравим взірцем безмежної любові до рідної землі, рукотворного відтворення ментальності українського народу є українська традиційна народна орнаментика неповторних, самобутніх вишивок, килимів, писанки, гончарних виробів, витинанок, народних картин із зображенням рідної природи та сакрального образу Берегині.

Література

1. Баранова Н. М. Мистецтво як основа формування духовної культури молоді // Сучасні Педагогічні технології у вищих Педагогічних закладах освіти / Н.М. Баранова (Всеукраїнська науково-методична конференція). – Ніжин, 2001. – С.112-115.
2. Бичко І. Українська ментальність і проблеми гуманізації національної освіти / І.В. Бичко // Розбудова держави, – №3, 1993 – С. 20-26.
3. Зязюн І. А. Педагогічна арт-терапія як естетична фасцинація / І.А. Зязюн // Педагогічна освіта і освіта дорослих : європейський вимір : [зб. наук. пр. / за ред. І. А. Зязюна]. – К.: Хмельницький, 2008. – С. 17–30.
4. Кириченко М. Український народний декоративний розпис / М.А.Кириченко-К.:Знання-Прес, 2006. – С.25-27; 228.
5. Мойсеїв І. Рідна хата – категорія української духовності / І.Мойсеїв // Сучасність, 1993. – №7. – С.-8.
6. Найден О. Орнамент українського народного розпису. Витоки, традиції, еволюція / О. Найден. – К.:Наукова думка, 1989. – С. 18.
7. Українське малярство. Дерев'яне будівництво і різьба на дереві / Улаштував В. Щербаківський . – К., 1991. – С. 54.
8. Чижевський Ю. Нариси з історії філософії на Україні / Ю. Чижевський. – К., 1983. – С.46 – 57.

References

1. Baranova N. M. Mystectvo jak osnova formuvannia duchovnoji kul'tury molodi // Sučasni Pedahohični tehnolohiji u vyščych Pedahohičnych zakladach osvity / N.M. Baranova (Vseukrajinska naukovo-metodyčna konferencija). – Nižyn, 2001. – S.112-115.
2. Byčko I. Ukrajinška mentalništ' i problemy humanizaciji nacionalnoji osvity / I.V. Byčko // Rozbudova deržavy, – №3, 1993 – S. 20-26.
3. Ziaziun I. A. Pedahohična art-terapija jak estetyčna fascynacija / I.A. Ziaziun // Pedahohična osvita i osvita doroslych : jevrolejský vymir : [zb. nauk. pr. / za red. I. A. Ziaziuna]. – K.: Chmelnyčký, 2008. – S. 17–30.
4. Kyryčenko M. Ukrajinšký narodný dekoratyvný rozpys / M.A.Kyryčenko-K.:Znannia-Pras, 2006. – S.25-27; 228.
5. Mojsejiv I. Ridna chata – katehorija ukrajinškoji duchovnosti / I.Mojsejiv // Sučasnist', 1993. – №7. – S.-8.
6. Najden O. Ornament ukrajinškoho narodnoho rozpysu. Vytoky, tradyciji, evoliucija / O. Najden. – K.:Naukova dumka, 1989. – S. 18.
7. Ukrajinške maliarstvo. Derevjane budivnyctvo i rižba na derevi / Ulaštuvav V. Ščerbakivský . – K., 1991. – S. 54.
8. Čyževský Ju. Narisy z istoriji filosofiji na Ukrajinii / Ju. Čyževský. – K., 1983. – S. 46-57.

В статтє рассматриваются эстетические особенности и ментальные аспекты традиционных символов украинских народных украшений и их значение в формировании эстетического восприятия будущих учителей изобразительного искусства. Украшение в традиционной культуре сыграло решающую роль в поддержке уверенности в далеком прошлом нашего народа, появлении и развитии исторического опыта, связи с культурой и природой родины.

Ключевые слова: эстетическое восприятие, будущие учителя изобразительного искусства, традиционные символы украинских народных украшений, эстетические и умственные аспекты.

The article deals with aesthetic features and mental aspects of traditional Ukrainian folk ornaments symbols and their significance in shaping the aesthetic perception of future teachers of fine arts. Ornamentation in the traditional culture played a crucial role in maintaining confidence

about the distant past of our people, the emergence and development of the historical section, the link with the culture and nature of the native land.

Keywords: *aesthetic perception, future teachers of fine arts, traditional symbols of Ukrainian folk ornaments, aesthetic and mental aspects.*

УДК 37.036-053.6:78

Мозгальова Н. Г., Барановська І. Г.

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ

У статті представлено науково-теоретичне обґрунтування художньо-творчої реалізації студентів. Аналіз наукових джерел з філософії, психології, педагогіки, музикознавства, методики навчання музики та музичного виховання дозволив виявити існуючі різноаспектні трактування понять «самореалізація», «творча самореалізація». Визначено, що філософи вважають самореалізацію складним процесом, який є необхідною життєвою потребою індивіда та має неабияку цінність у суспільстві; психологи визначають як цілісне, системне явище, дослідження якого потребує вивчення властивостей його структурних компонентів та зв'язків з іншими психічними процесами; педагогічна наука пов'язує проблеми самореалізації з унікальністю, індивідуальним творчим потенціалом особистості, самоактивністю у процесі особистісного росту. Обґрунтовано джерела творчої самореалізації (духовний потенціал особистості музиканта, який відображає міру активізації його духовних сил), її характерні ознаки (уміння здійснювати художньо-творчу діяльність з метою спілкування через світ художніх образів) та педагогічні умови формування (створення атмосфери розкритості, емоційного задоволення, в якій студенти знаходять радість творчості та інтелектуальних відкриттів). Діяльність мистецьких колективів розглядається як освітній простір, в якому мистецький досвід та традиції народу є органічною складовою продукування фахівців-професіоналів та інтелігентів, здатних до цілісного вирішення проблем сучасного життя, до набуття гуманістичних ідеалів, до художньо-творчої самореалізації у різних видах мистецько-педагогічної діяльності.

Ключові слова: *самореалізація, художньо-творча самореалізація, студенти, мистецькі колективи, діяльність, творчість.*

На сучасному етапі гуманізації освіти в Україні особливе місце посідає проблема підготовки студентської молоді до художньо-творчої самореалізації. Гуманістичний підхід сутність якого полягає в «утвердженні людини як найвищої соціальної цінності, найповнішому розкритті її здібностей та задоволенні різноманітних освітніх потреб, забезпеченні пріоритетності загальнолюдських цінностей, гармонії стосунків людини і навколишнього середовища, суспільства і природи» [3, с. 2]. Головними поняттями гуманістичної педагогіки постають «особистісне зростання», «самоактуалізація» та «творча самореалізація».

Кожна людина являє собою цілісну, неповторну особистість, яка відрізняється спрямованістю, волею до позитивної діяльності та співпраці. Поведінка особистості визначається вродженим прагненням людини до актуалізації – розвитку своїх природних здібностей, пошуку свого сенсу і життєвого шляху. Метою навчання у вузі має бути не набуття знань як набору понять, фактів, теорій, а творчий розвиток студента в результаті самостійного вчення. Завдання вузівської підготовки – створити можливості для розвитку, саморозвитку особистості, сприяти пошуку власної індивідуальності, допомогти студенту знайти шлях до самоактуалізації та самореалізації.

Наукові розробки з проблеми підготовки студентів до творчої самореалізації особистості підтверджують її багатогранність та різноплановість. Філософи В.Андрущенко, Ю.Афанасьєв, М.Бахтін, М.Недашківська, Г.Нестеренко, В.Муляр, Л.Подолянко, О.Чаплигін, М.Ценко, Н.Шуневич вважають самореалізацію складним процесом, який є